

W dosłownym tłumaczeniu słowo „kaligrafia” oznacza „piękne pismo”. Jest to sztuka rozwijana przez niemal wszystkie cywilizacje, które posiadały własne pismo, w celu podkreślenia wagi swojej kultury, religii i filozofii.

W miarę rozpowszechniania się kaligrafii, jej zastosowanie ograniczono głównie do czysto artystycznych form wyrazu. W sztuce azjatyckiej formę kaligrafii przyjmuje często na przykład poezja. Towarzyszą jej zwykle ilustracje przedstawiające krajobrazy, rośliny dekoracyjne czy inne elementy środowiska naturalnego.

CZYM JEST KANJI?

Kanji (漢字) to japońskie słowo, określające symbol ideograficzny używany w chińskim, japońskim oraz niektórych innych językach azjatyckich. Istnieje ich wiele tysięcy. Znaki kanji określa się czasem jako piktogramy lub ideogramy, ponieważ wiele z najstarszych istniejących symboli graficznie odzwierciedla przedmiot lub ideę, którą reprezentują.

Starożytne chińskie piktogramy i ideogramy				

Wraz ze wzrostem liczby znaków coraz trudniej było tworzyć piktogramy, czyli „obrazki”, które oddawałyby złożone znaczenia nowych symboli. Obecnie określenie „piktogram” może być stosowane tylko do części znaków kanji, ponieważ w odniesieniu do większości używanych dzisiaj symboli nie jest precyzyjne.

Od II w. znawcy chińskich kanji stosują sześć kategorii klasyfikacji znaków – *rikusho* (六書) zgodnie z ich genezą:

- **Symbolle piktograficzne** – *shōkeimoji* (象形文字) to proste szkice obrazujące reprezentowane przedmioty, np. oko, którego symbol znajduje się na ilustracji obok.
- **Symbolle ideograficzne** – *shijimoji* (指事文字) reprezentują pojęcia abstrakcyjne takie jak liczby i kierunki, np. góra (上), dół (下), dwa (二), trzy (三).
- **Symbolle ideograficzne złożone** – *kaiimoji* (会意文字) to zwykle kombinacje dwóch lub więcej ideogramów, które określają bardziej złożone pojęcia lub relacje, np. symbol oznaczający „wschód” zilustrowany po prawej.
- **Symbolle fonetyczno-ideograficzne** – *keiseimoji* (形声文字) stanowią około 85% wszystkich znaków kanji. Składają się z dwóch głównych elementów. Jedna część znaku oddaje jego znaczenie, zaś druga chińską wymowę. Mimo że tego rodzaju symbole mogą, ale nie muszą wskazywać na wymowę japońską, odszyfrowanie znaczenia w większości przypadków nie jest oczywiste.
- **Symbolle pochodne (derywacyjne)** – *tenchūmoji* (轉注文字) to kanji, których dzisiejszy sens wywodzi się ze znaków o zupełnie innym znaczeniu.
- **Symbolle będące zapożyczeniami fonetycznymi**, czyli *kashamoji* (假借文字). Ich pierwotny sens zatarł się na rzecz samej wymowy. W tej grupie znajduje się np. słowo „Ameryka” zapisywane niekiedy: (亜米利加) – „Ameryka”. To zjawisko można porównać do używania w języku polskim skrótu „3maj się” zamiast „trzymaj się”.

PRZYBORY DO KALIGRAFII

W każdej gałęzi sztuki istotna jest odpowiednia wiedza, ale niemniej ważny jest wybór dobrych narzędzi pracy. Cena i jakość akcesoriów może odzwierciedlać zaangażowanie studenta, jednak wprawna ręka stworzy równie imponujące dzieło przy pomocy najtańszych narzędzi.

PĘDZEL

Pędzel, po japońsku *fude* (筆), jest najważniejszym narzędziem kaligrafującego. Pędzle składają się z dwóch części – bambusowego trzonka zwanego *fudejiku* (筆軸) oraz włosia, czyli *fudesaki* (筆先), które do pisania należy uformować w ostry koniec. Mimo dużej różnorodności rozmiarów pędzli, ich podstawowe kształty i wykorzystanie nie ulegają zmianie.

Pędzle dobiera się w zależności od planowanego rozmiaru kaligrafowanych znaków oraz zamierzonego efektu artystycznego. Te z miękką końcówką są lepsze do delikatnych, falistych linii, natomiast te ze sztywnym włosiem tworzą szorstkie, ostre kreski.

Początkujący powinni wybrać pędzel podobny do przedstawionego pod nr ②, o całkowitej długości do 25 cm. Włosie nie powinno być zbyt miękkie ani zbyt sztywne.

Pędzle należy zawsze dokładnie umyć po zakończeniu pracy, aby tusz nie zasychał na włosiu.

① pędzel do detali i wykończeń; ② pędzel standardowy;
③ pędzel o szerszej końcówce i krótkim trzonku; ④ duży pędzel o szerokim włosiu do grubych kresk.

TUSZE DO KALIGRAFII

Dawniej kaligrafowie używali tuszu w postaci sztabek sadzy. Bryłki te zwane *kokeizumi* (固形墨), mają nadal wielu zwolenników wśród instruktorów, ponieważ pozwalają na większą kontrolę grubości kreski. Również proces rozcierania tuszu daje kaligrafującemu czas, aby przyrzeć się swojej pracy oraz rozważyć, w jaki sposób napisać kolejny znak w celu uzyskania zamierzonego efektu.

Kokeizumi jest zwykle dostępny w pięknie zdobionych opakowaniach. Czerń uzyskana ze sztabek jest dużo głębsza niż z tuszu w butelce. Grudki tuszu umożliwiają też uzyskanie efektu grubszej faktury na papierze. Małe sztabki wielkości 1 x 5 cali starczą na tak długo, ile kilka butelek tuszu.

Gęstość tuszu jest zależna od rodzaju papieru. Nie powinien on być zbyt rzadki ani zbyt gęsty, ponieważ nie pozwoli na płynny ruch pędzlem po papierze.

Rzadki tusz preferowany jest w piśmie kursywą, ponieważ pozwala na stawianie znaków w sposób równy, płynny i szybki, szczególnie na porowatym papierze.

Obecnie uczący się kaligrafii rzadko korzystają z *kokeizumi* ze względu na wysoki koszt i pewną niewygodę w użyciu. Większość studentów używa gotowego tuszu w butelce – *sumi* (墨), taniego i powszechnie dostępnego w sklepach dla plastyków.

Mimo że większość tuszy ma podobną konsystencję i jakość, można wypróbować kilka rodzajów, aby znaleźć najlepszy dla siebie.

Przykładamy czubek pędzla do papieru, wykonujemy ruch w odpowiednim kierunku, a następnie unosimy pędzel.

KRESKA — PUNKT

Jak sama nazwa wskazuje, punkt jest bardzo krótki. Rozpoczyna się pod kątem 45 stopni, ma bardzo krótki środek i zatrzymany koniec. Środek może być skierowany w stronę górnego lewego lub prawego rogu. Czasami jest lekko zaokrąglony. Punkty stoją samodzielnie lub w grupach po dwa lub cztery.

KRESKA PIONOWA

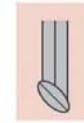
Początek kreski pionowej stawiamy pod kątem 45 stopni, środek wykreślamy prosto, a koniec przybiera jeden z czterech możliwych kształtów.

Po nakreśleniu początku kreski, należy przeciągnąć pędzlem łagodnie aż do jej końca.

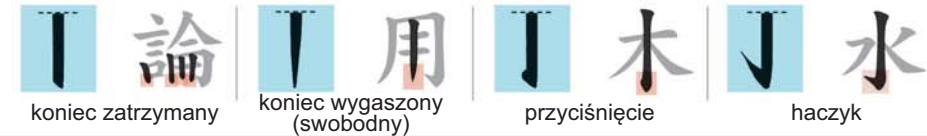
Aby uzyskać takie zakończenie, należy zatrzymać pędzel i delikatnie go unieść.

Aby uzyskać kształt, przypominający koniec igły, należy lekko unieść pędzel, zbliżając się do zakończenia kreski.

Ten kształt ma koniec przedłużony o dodatkowe pociągnięcie.

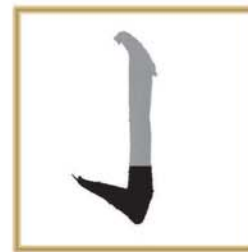
Haczyk ma formę zakrzywienia dodawanego do prostego zakończenia kreski.

Początek i środek kreski rysujemy łagodnym pociągnięciem pędzla aż do zakończenia. W standardowej kresce poziomej początek i koniec jest kaligrafowany pod kątem 45 stopni.

KRESKA POZIOMA

Początek kreski poziomej stawiany jest pod kątem 45 stopni. Środek jest prosty, a koniec zatrzymany. Części kreski mogą być bardziej lub mniej wyraziste. Środek może być rysowany prosto lub pod lekkim kątem. Jeżeli kreska pozioma w danym znaku jest skośna, wszystkie inne kreski poziome w tym znaku są kaligrafowane równoległe do niej.

HACZYK

Haczyk tylko częściowo jest kreską, ponieważ nie posiada samodzielnego początku ani środka. Zwykle jest dodawany na końcu innej podstawowej kreski, modyfikując jej wygląd. Może zakrzywiać się w prawo bądź lewo w zależności od kreski, do której przylega. Poniżej przedstawiono najbardziej charakterystyczne haczyki.

Aby dodać do kreski haczyk, należy zaplanować, w którym miejscu zakończy się jej środek. Po dotarciu do tego punktu trzeba na chwilę zwolnić ruch pędzla i zakreślić haczyk w odpowiednim kierunku, na samym końcu unosząc pędzel.

